

A hálapénz kivezetés hatásának értékelése

2023. december

A hálapénz kivezetés hatásának értékelése független tanulmány keretében
ÖNÁLLÓAN PUBLIKÁLÁSRA KERÜLŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Az “RRF-C8. R1: A hálapénz kivezetése az egészségügy területén” reform intézkedéseinek hatásairól Magyarország a Tanácsi végrehajtási határozatában foglaltak szerint független hatástanulmány készítésére köteles.

A tanulmány elkészítésének célja, a hálapénz megszüntetését célzó magyar reformintézkedések értékelése, azoknak a felszámolás alatt álló hálapénz-rendszerre gyakorolt hatásának bemutatása.

A hálapénz jelenség elleni több évtizedes küzdelmet követően Magyarország 2021 januárjától új eszközöket alkalmaz a jelenség visszaszorítása érdekében. A hálapénz alkalmazásának erős szankcionálására, és ezzel párhuzamosan az egészségügyi szolgálati jogviszony keretein belüli foglalkoztatottak jelentős béremelésére összpontosító intézkedéscsomag a tanulmány készítésének időpontjában már több, mint két és fél éve hatályban van.

A tanulmány elkészítéséhez az elemzők személyes lakossági közvélemény-kutatást, az egészségügyi dolgozók körében online kérdőíves felmérést végeztek, fókuszcsoportos vizsgálatokat tartottak, és az egészségügyi ellátó rendszerre vonatkozóan rendelkezésre álló adatokat is elemezték. A megszerzett ismereteket továbbá szakértői interjúk során validálták, mélyítették.

A tanulmány a hálapénzre, mint társadalmi jelenségre gyakorolt hatás esetében a hálapénz jelenlétét, annak mértékét, összegét; az egészségügyi dolgozókra gyakorolt hatás keretében a bérekkel, a munkakörnyezettel való elégedettséget; az ellátórendszer működésére gyakorolt hatás tekintetében a hatékonyságra, ellátás színvonalára gyakorolt hatást vizsgálta.

A tanulmány alapján a hálapénz kivezetését célzó reformcsomag az elérni kívánt célt tekintve eredményesnek ítéelhető meg. Ahogy azt a lakosság is megerősíti, az egészségügyi dolgozók a hálapénz felajánlásának ritkulásáról számoltak be. Ennek oka többségben a büntetéstől való félelem, de lényeges visszajelzés, hogy a lakosság a hálapénz adásának igényét sem nagyon érzi már, amellett, hogy anyagi lehetőségeik is egyre szűkösebbnek mutatkoznak. Bár a hálapénzhez kapcsolódó gyakorlatok visszaszorulása egyértelműen látható, a hálapénz - a reform előtti időszakhoz képest elenyésző mértékben - de még jelen van az egészségügyi ágazatban.

A rendszerben korábban érintettek számára erős visszatartó erőnek tűnnek a rendelkezésre álló eszközökkel feltárt esetekről szóló tudósítások, és a magas büntetési tételek.

A hálapénz kivezetés hatásának értékelése független tanulmány keretében
ÖNÁLLÓAN PUBLIKÁLÁSRA KERÜLŐ ÖSSZEFOGLALÓ

A reformot követően az esetenként gazdát cserélő összeg a becslések alapján - szakorvosi vagy műtéti ellátások esetében akár a többszörösére is - nőhetett, melynek oka egyrészt az inflációban is keresendő, de ennél jóval nagyobb hatásként valószínűsíthető a magasabb kockázat beárazása.

A vizsgált orvos populáció a bérek rendezésével kapcsolatban elégedettségét fejezte ki. Az elégedettség körükben - vélhetően a további alaphér emelés következményeként - 2021 óta is nőtt, így a jövedelempótlás a többség esetében megvalósulhatott.

A visszajelzésekben jól látható, hogy az orvosi szakma vonzerejét egyéb tényezők is befolyásolják, önmagában a bevezetett reformok tekintetében az egészségügyi dolgozók szerint még jelentős javulást nem eredményeztek. A megkérdezett orvosok több mint háromnegyede az Eszjtv. keretein belül vállalna munkát, ezzel együtt várakozásaik alapján a jövőben nem várható az, hogy az állami egészségügyben szignifikánsan többen helyezkedjenek el.

A felmérés szerint mind a lakosság, mind az orvosok jobban érzik magukat a hálapénz nélküli rendszerben, ugyanakkor az is látszik, hogy az orvosok esetében ez motiváció csökkenéssel járhat.

A nemzetközi jógyakorlatok során feltárt lényeges elemek szinte mindegyike fellelhető Magyarországon is, így teljesen új megközelítés bevezetése nem látszik rövidtávon szükségesnek, azonban a folyamatos ellenőrzés, tájékoztatás és az ezekhez kapcsolódó, nemzetközi szinten is jelenlévő eszközöknek egyre tudatosabb és hatékonyabb alkalmazása elősegíti a megkezdett folyamatok további folytatását.